

کنند که اجتماع به نحو مطلوبی اداره شود و مخل نظم عمومی نباشد.^۷

۱-۱. انواع اجتماعات

اجتماعات و تظاهرات بسته به نوع مخاطبان و حاضران آن و نیز اهداف برگزاری آن اقسامی دارد. بر اساس نوع حاضران ممکن است اجتماع خصوصی یا عمومی باشد^۸ و با توجه به هدف برگزاری آن ممکن است جنبه مطالباتی، دفاعی یا اعتراضی داشته باشد.^۹

تجمعات خصوصی، تجمعاتی بسته است و فقط اشخاص معینی را که به طور فردی و صریح به آن دعوت شده‌اند در بر می‌گیرد و معمولاً در یک مکان بسته برگزار می‌گردد. این‌گونه تجمعات مگر در موارد استثنایی که مقامات قضایی و انتظامی می‌توانند آن را ممنوع کنند، کاملاً آزاد است. اما در تجمعات عمومی، امکان شرکت داوطلبانه عموم افراد فراهم است، و البته بر اساس مقررات خاصی ممکن است افراد با محدودیت‌هایی نیز روبه‌رو شوند.^{۱۰}

۱-۲. اقسام محدودیت‌های آزادی اجتماعات

نظم اجتماعی اقتضا می‌کند که اجتماعات و تظاهرات به طور مسالمت‌آمیز تشکیل و از برخوردهای خشونت‌آمیز احتراز شود؛ لذا محدودیت‌های وضع شده، اغلب ناظر بر ضرورت احترام به نظم عمومی است.^{۱۱} با توجه به انواع سه‌گانه اجتماعات مطالباتی، اجتماعات دفاعی و اجتماعات اعتراضی، گاهی ممکن است نوعی نارضایتی و عدم تفاهم، زمینه‌ساز تشکیل اجتماعات و تظاهرات شده باشد که در چهارچوب آن، امکان ظهور و بروز خشم اجتماع‌کنندگان دور از ذهن نیست. در چنین حالتی است که قدرت عمومی از یک سو در مقام خدمتگزار، ناگزیر از استماع و درک اعتراضات خشم‌آلود اجتماع‌کنندگان است و از سوی دیگر، در مقام حامل قدرت، مسئول استقرار نظم و مهار خشونت.

استفاده از تعابیری نظیر برگزاری اجتماعات و تظاهرات مسالمت‌آمیز در متن پیش‌نویس قانون اساسی ۱۳۵۸ و قوانین اساسی سایر کشورها به معنی آن است که اجتماع‌کنندگان، بدون آنکه سرِ جنگ داشته باشند، بتوانند مراتب نارضایتی و اعتراض خود را ابراز کنند و به این وسیله، در یک نظام مردمی، با آگاه کردن هیئت حاکمه از مشکلات خود، خشمشان را فروبندشاند و حشمان را پیگیری کنند.^{۱۲}

البته باید دانست که «اجتماع مسالمت‌آمیز» یک مفهوم تشکیکی است که در شرایط زمانی و مکانی متفاوت، دلالت‌های متفاوتی خواهد یافت که با درک موضوع، شیوه نظارت بر آن را باید به قانون‌گذار و آگذار کرد. اما قدر متیقن آن است که اگر اجتماع‌کنندگان مسلح باشند، آن اجتماع، وصف مسالمت‌آمیز خود را از دست خواهد داد و مستلزم ترویج خشونت در فضای جامعه خواهد شد؛^{۱۳} از همین رو، اعمال محدودیت در برگزاری اجتماعات و راه‌پیمایی‌ها

۱۶. اصل (۸) قانون اساسی آلمان: تمام افراد آلمانی حق خواهند داشت با رعایت آرامش و بدون اسلحه دور هم جمع شوند بدون آنکه به مقامی قبلاً اطلاع داده و یا درخواست اجازه کرده باشند. راجع به اجتماعات در فضای آزاد این حق ممکن است برطبق قانون محدود شود.

۱۷. اصل (۲۱) قانون اساسی اسپانیا: ۱. تشکیل اجتماعات، بدون حمل سلاح آزاد است. اجرای این قانون احتیاج به مجوز قبلی ندارد؛ ۲. اجتماعات و تظاهرات در معیار عمومی، بایستی با مجوز قبلی باشد و تنها به دلایل اخلاص در نظم عمومی و خطر برای اشخاص و اموال می‌توان از آن جلوگیری کرد. ۱۸. منوچهر طباطبائی مؤتمنی، آزادی‌های عمومی و حقوق بشر، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، چاپ پنجم، ص ۲۶، ۱۳۹۰.

۱۹. آیین‌نامه اجرائی ماده ۱۳ قانون نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی، ماده ۶ برای برگزاری تجمع یا راه‌پیمایی، دبیران کل احزاب متقاضی باید تقاضای خود را در قالب تکمیل کار برگ مربوط که متضمن موارد زیر است، حداقل سه روز کاری قبل از زمان برگزاری، به فرمانداری یا استانداری ارائه کنند:

الف) اعلام موضوع، زمان و مکان تجمع یا راه‌پیمایی.

ب) اعلام اسامی سخنران یا سخنرانان. ۲۰. ماده ۷ آیین‌نامه اجرائی ماده ۱۳ قانون نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی.

۲۱. تبصره ۲ ماده ۶ آیین‌نامه اجرائی ماده ۱۳ قانون نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی.

۲۲. تبصره ماده ۱۱ آیین‌نامه اجرائی ماده ۱۳ قانون نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی.

۲۳. ماده ۱۱ آیین‌نامه اجرائی ماده ۱۳ قانون نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی.

۲۴. ماده ۹ آیین‌نامه چگونگی تأمین امنیت اجتماعات و راه‌پیمایی‌های قانونی.

۲۵. ماده ۱۱ آیین‌نامه چگونگی تأمین امنیت اجتماعات و راه‌پیمایی‌های قانونی.

۲۶. محمد جعفر جعفری لنگرودی، مبسوط در ترمینولوژی حقوق، تهران: گنج دانش، جلد دوم، چاپ سوم، ص ۱۲۶۱، ۱۳۸۶.

۲۷. علی اکبر دهخدا، فرهنگ متوسط دهخدا، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، جلد دوم، ص ۷۴۹، ۱۳۸۵.

۲۸. محمد هاشمی، حقوق بشر و آزادی‌های اساسی، تهران: نشر میزان، ص ۴۲۱، ۱۳۸۴.

۲۹. محمد معین، فرهنگ فارسی، تهران: امیرکبیر، جلد دوم، ص ۱۹۷، ۱۳۸۸.

۳۰. علی اکبر دهخدا، فرهنگ متوسط دهخدا، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، جلد دوم، ص ۱۷۳، ۱۳۸۵.